

Yttrande över remiss, Staten och kommunsektorn – samverkan, självstyrelse, styrning (SOU 2024:43)

Sammanfattning

Region Gävleborg har tagit del av och getts möjlighet att yttra sig över remiss, Staten och kommunsektorn – samverkan, självstyrelse, styrning (SOU 2024:43). Region Gävleborgs ställningstagande till utredningens förslag redovisas nedan, samt med synpunkter i avsnittet Kommentarer.

11.10 Länsstyrelsernas roll i samverkan

Region Gävleborg avstyrker förslaget om inrättande av ett regionalt kommunråd under länsstyrelsens ledning.

12.3.1 Regionalisering av Socialstyrelsen

Region Gävleborg avstyrker förslaget att utreda en regional organisation av Socialstyrelsen.

12.3.2 Utvecklad samverkan mellan staten och regionerna genom samverkansregionerna

Region Gävleborg avstyrker förslaget att införa en tvingande bestämmelse om att samverkan i en samverkansregion ska ske via en gemensam nämnd eller ett kommunalförbund.

12.4.3 Handlingsoffentlighet bör gälla hos SKR men den närmare regleringen behöver utredas

Region Gävleborg ställer sig bakom SKR:s yttrande gällande detta förslag.

13.7 En formaliserad ordning för överläggningar bör införas

Region Gävleborg tillstyrker förslaget att regeringens överläggningar med kommunsektorn ska formaliseras i lag.

15.10.1-4 Deltagande på distans

Region Gävleborg tillstyrker förslagen, med tillägget att förslaget i 15.10.3 bör utvidgas till att omfatta alla typer av digitala ordningsregler för såväl fullmäktige som nämnderna.

Kommentarer

11.9 Samverkan inom olika verksamhetsområden och vid olika behov

Utredningen har bedömt att samverkan inom hälso- och sjukvården inte är helt lämplig. Regeringen bör därför enligt utredningen utveckla former för en mer direkt samverkan mellan staten och huvudmännen. Utredningen saknar dock ett utvecklat resonemang om orsakerna till denna bedömning, vilket gör att de förslag som utredningen lämnar blir otydliga och inte övertygande.

11.10 Länsstyrelsernas roll i samverkan

Utredningen föreslår att det inom varje länsstyrelse ska det finnas ett organ som benämns det regionala kommunrådet. Rådet ska vara ett organ för samverkan och informationsutbyte. Det regionala kommunrådet ska bestå av landshövdingen som ordförande och representanter för kommunerna och regionen i länet. Ledamöterna

i det regionala kommunrådet ska utses av landshövdingen. Det regionala kommunrådet ska införas genom en ändring i förordningen (2017:868) med länsstyrelseinstruktion.

Region Gävleborg avstyrker förslaget.

Region Gävleborg anser att det är olämpligt med en reglering som ställer krav på inrättande av ett regionalt kommunråd under landshövdingens ledning. Det kräver ingen särskild reglering. Där samverkansparterna anser att det är till nytta är det fritt att skapa den sortens mötesytor. En tvingande bestämmelse riskerar att undergräva regionernas regionala utvecklingsansvar och bidra till att den otydlighet som redan finns vad gäller roller och mandat på regional nivå förstärks. Region Gävleborgs bedömning är att den kanske största potentialen för utveckling ligger i en förtydligad och förstärkt styrning och samordning av statliga myndigheter, med länsstyrelserna i en ledande roll. Regionernas regionala utvecklingsuppdrag bör säkras genom att förtydliga de statliga myndigheternas roll för att främja länens utveckling. Roll- och ansvarsfördelning utreds nu vidare av SveSam – utredningen för Sveriges sammanhållna utveckling (LI2024:06). Region Gävleborg förutsätter att ett eventuellt beslut som enbart berör länsstyrelsernas samverkan med regioner och kommuner avvaktar till dess SveSam lämnar förtydliganden och rekommendationer.

11.11 Samverkan i kris och krisberedskap

Region Gävleborg förordar att statliga medel för uppgifter inför fredstida kriser och höjd beredskap fördelas på sedvanligt sätt och inte via årliga förhandlingar, d.v.s. genom direkt uppgiftsriktade eller generella statsbidrag, eventuellt i kombination med ett fåtal inslag av riktade statsbidrag. Långsiktighet och förutsägbarhet i bidragen skapar planeringsförutsättningar för verksamheten. Region Gävleborg anser vidare att arbetet bör hållas ihop via de ansvariga länsstyrelserna. Dessa bör som civilförsvarsmyndigheter i länen stå för den regionala samordningen mellan den kommunala och regionala nivån och övriga myndigheter.

Strukturutredningens förslag (Struktur för ökad motståndskraft, SOU 2021:25) har endast delvis införts genom att sex civilområdesansvariga länsstyrelser (Civon) har utsetts. Lagstiftaren har valt en väg baserat på samverkan, samordning och samförståndslösningar mellan de sex Civona samt de olika sektorsansvariga myndigheterna, regionerna och kommunerna. Region Gävleborg anser därför den nya strukturen behöver ges tid att hitta formerna för arbetet.

12.3.1 Regionalisering av Socialstyrelsen

Utredningen föreslår att regeringen ska uppdra åt Socialstyrelsen att utreda bildandet av en regional organisation för myndigheten. En regional närvaro i landets sex samverkansregioner skulle förbättra Socialstyrelsens och statens möjligheter till samverkan direkt med kommuner och regioner.

Region Gävleborg avstyrker förslaget.

En grundläggande utmaning som eskalerat under senare år är utvecklingen av de statliga myndigheternas styrning genom de så kallade sektorsansvaren. Styrningen är i hög grad inte synkroniserad eller sammanhållen. Detta har på många områden inneburit en allt högre grad av administration hos regionerna. Region Gävleborg ser därför stora risker med en regionalisering av Socialstyrelsen och en ännu större fragmentisering av styrningen.

12.3.2 Utvecklad samverkan mellan staten och regionerna genom samverkansregionerna

Utredningen föreslår att krav införs i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) på att de regioner som ingår i en samverkansregion ska samverka i en gemensam nämnd eller genom ett kommunalförbund. Lagändringen ska träda i kraft den 1 januari 2026.

Region Gävleborg avstyrker förslaget.

Region Gävleborg bedömer att det strider mot den kommunala självstyrelsen med ett sådant krav. Förslaget är inte heller tillräckligt väl motiverat. En rimlig utveckling är att det införs en möjlighet för en större samverkan, på motsvarande sätt som Region Gävleborg redan arbetar inom ramen för Samverkansregion Uppsala/Örebro.

12.4.3 Handlingsoffentlighet bör gälla hos SKR men den närmare regleringen behöver utredas

Införande av handlingsoffentlighet i SKR:s verksamhet bör utredas i särskild ordning.

Region Gävleborg ställer sig bakom SKR:s yttrande gällande detta förslag

SKR motsätter sig inte förslaget om att utreda införande av handlingsoffentlighet i SKR:s verksamhet, men vill samtidigt peka på att en sådan lagstiftning kommer att behöva hantera många svåra avvägningar.

13.7 En formaliserad ordning för överläggningar bör införas

Utredningen föreslår att regeringens överläggningar med kommunsektorn ska formaliseras. Den formaliserade ordningen ska bestå av regelbundna sammanträden med företrädare för kommunsektorn. En lag om regeringens överläggningar med kommuner och regioner ska införas. Lagen ska innehålla grundläggande bestämmelser om överläggningarna och om en redovisningsskyldighet inför riksdagen. Lagen ska träda i kraft den 1 januari 2026.

Region Gävleborg tillstyrker förslaget.

Detta är något som redan finns i de nordiska grannländerna och som kommuner och regioner har efterfrågat via sin intresseorganisation, Sveriges kommuner och regioner, SKR. Ett formaliserat samrådsförfarande stärker möjligheten till en värdefull samverkan mellan regeringen och den kommunala sektorn och bidrar till att skapa en gemensam bild av utmaningar, behov och prioriterade utvecklingsområden. En lagreglering av förfarandet ger en stabilitet som inte rubbas av regeringsskiftet.

15.10.1-4 Deltagande på distans

Utredningen föreslår att deltagande på distans ska ske genom ljud- och bildöverföring i realtid samt på ett sådant sätt att ordföranden kan säkerställa vem som deltar i sammanträdet och att den som deltar i sammanträdet kan följa sammanträdet och delta i behandlingen av ärendena.

Utredningen föreslår att fullmäktiges presidium inte får delta på distans vid fullmäktiges sammanträden.

Utredningen föreslår att fullmäktige ska besluta i vilken utsträckning samtliga ledamöter i en nämnd får eller ska delta på distans.

Utredningen föreslår att de föreslagna ändringarna om deltagande på distans i kommunallagen (2017:725) ska träda i kraft den 1 januari 2026.

Region Gävleborg tillstyrker förslagen, med tillägget att förslaget i 15.10.3 bör utvidgas till att omfatta alla typer av digitala ordningsregler för såväl fullmäktige som nämnderna.

Att möjliggöra för att lagenligt genomföra möten för fullmäktige och nämnder på distans är en välkommen åtgärd. Det har kommit att bli en nödvändighet för att i glesbygd säkerställa politisk delaktighet och intresse för att engagera sig politiskt. Utredningen har dock inte beaktat alla de svårigheter som uppkom vad gäller digitala, politiska sammanträden under pandemin. Det gäller exempelvis de tekniska begränsningar det finns att visa *alla* ledamöter i fullmäktige samtidigt i bild i de vanligaste mötesplattformerna. Ett annat problem var att vissa ledamöter krävde att få delta på plats i samband med de digitala mötena, vilket gjorde att det ibland saknades tekniska möjligheter att visa alla deltagare i bild. Region Gävleborg anser att det därför borde finnas ett större utrymme för kommuner och regioner att självständigt besluta om ordningsregler för digitala sammanträden.

Katrien Vanhaverbeke
Regional utvecklingsdirektör

Ann-Christin Gagge
Avdelningschef